

6 mars 2009

Till Jordbruksverket
jordbruksverket@sjv.se

Förslag till ändring i föreskrifter om kompensationsbidrag, miljöersättningar och miljöinvesteringar

Skärgårdarnas Riksförbund, SRF, organiserar den fastboende befolkningen runt hela kusten från Luleå i norr till Koster i väster samt på öarna i de stora insjöarna. Förbundets medlemmar är 14 regionala skärgårdsföreningar. Vi arbetar med förutsättningarna för boende, arbete och service året runt i landets skärgårdar. Skärgårdarnas Riksförbund ingår i referensgruppen angående anpassning av Landsbygdsprogrammet till hälsokontrollbeslutet.

Remissen avser förändringar på tre områden. Nya tvärvillkor för vissa typer av betesmarker, definitioner av betesmarker samt vissa tillåtna medel inom ekologiska produktionsformer. När det gäller de föreslagna ändringarna för tvärvillkoren i betesmarker har vi inga invändningar. De nya villkoren förändrar inte arbetet.

Allt enfaldigare definitioner för betesmarker

Den mycket hårda inställning man håller inom EU i denna fråga är närmast att betrakta som enfaldig. Variationen och mångfalden i det Europeiska kulturlandskapet är givetvis en av de stora tillgångarna att värna om och utveckla. Kommissionen har svårt att acceptera att hävdträd, klassiska björkhagar och buskpartier alltid har varit en del av det svenska kulturlandskapet. Vi talar här om betesmarker som har en ganska mager produktion av foder men som fyller en mycket viktig roll för den biologiska mångfalden och kulturmiljön. I stora delar av landet är miljön så starkt påverkad av betsdjuren att speciella landskap växt fram. Det gäller t.ex. alvarmarker och länge betade skogsmarker liksom de magra skärgårdsmarkerna. Alla dessa områden skulle utan betesdjur på relativt kort tid växa igen till snåriga buskmarker. Detta finns det många kända exempel på.

EU-kommissionen arbetar nu för att åstadkomma en modell där så stora marker som möjligt bedöms enligt principen "one size fits all". Vi vet att detta synsätt kommer att innebära en utarmning av landskapet. Vi vet också att jordbrukets stödformer har en helt avgörande betydelse för ekonomin när det gäller hur man kommer att vårda betesmarkerna. Därför är det mycket viktigt hur vi med nationella regler genomför åtgärder och anpassningar.

Skärgårdarnas särart kräver egna åtgärder

Den svenska skärgården utgör en naturtyp som är i det närmaste unik i Europa. Den speciella rikedom av öar och det därmed särpräglade landskapet med mager växtlighet men mycket speciell biologisk mångfald har så många gånger markerats som riksintresse att vårda.

Ett dilemma i skärgårdarna är att ju längre ut från kusten man kommer, speciellt bland öar utan fast landförbindelse, så är förutsättningarna för jordbruket allt sämre. Jordtäcket är tunnare, markerna magrare, gårdarna mindre och därmed mer orationella. Betesmarkerna får ett allt större inslag av berghällar, strandpartier, buskmarker och skog. Samtidigt med denna bild finns en andra gradient med ett allt starkare intresse att bevara den unika miljön ju längre ut från fastlandet man kommer.

Skärgårdarnas Riksförbund har vid ett flertal tillfällen begärt att en ny nationell klassning införs, ett s.k. "skärgårdsbete", för att kunna ta tillvara och även i fortsättningen vårda skärgårdarnas kulturlandskap. Öar som har en blandad naturtyp av gräs, träd, buskar, bergskrevor och hållmark är områden som redan idag är svåra att få in i "normala" klassningar. Man kommer med de nya förslagen att tvingas rita undan allt fler små ytor. Allt sådant bete medför ökade kostnader i form av transporter och tillsyn, men är ändå viktigt för den totala landskapsbilden. Ett nationellt intresse för skärgårdsbete är minst lika motiverat som för alvarbete eller skogsbete.

Ett alternativ som för vissa marker skulle kunna passa är "mosaikmarker och andra gräsfattiga marker" inom de regionala åtgärderna "utvald miljö". Problemet här är att vi konstaterat hur olika landets länsstyrelser utnyttjat denna möjlighet. Vissa län, t.ex. Västra Götaland har arbetat föredömligt hårt för att få in skärgårdarnas marker i detta, bl.a. marker som tidigare stått helt utanför systemet, medan andra län inte arbetar med klassen mosaikmarker. Vi anser att skärgårdslandskapen, vare sig det är västkusten eller ostkusten, är riksintressen och inte regionala intressen.

De nya förslagen

Miljöstöden

Efter den omstridda reformen 2008 skall nu alltså en hårdare ribba läggas för ersättning för betesmarker. Den innebär att maximalt 60 träd per hektar får finnas i betesmarker med allmänna värden. Här ska inräknas alla slags träd. Alla snår större än 100 m² skall tas undan. Naturliga mindre impediment inom betesmarken ska också räknas bort.

Anses markerna ha särskilda värden ska ingen förändring ske av dagens regler. Men här har betesmarker i skärgården inte någon fördel jämfört med andra marker.

Gårdsstödet

Betesmarker med särskilda värden kommer inte automatiskt att få gårdsstöd om de har fler än 60 träd per hektar. Det innebär därmed också att skogsbete inte berättigar till gårdsstöd liksom

alvarbete med sitt stora inslag av magra hållmarker. Här säger man att kompensation skall ske inom miljöstödet. Men det blir uppenbarligen inte full kompensation trots att man sagt det.

Konsekvenser för miljömålen

Under denna rubrik gör jordbruksverket ett viktigt misstag. Man citerar endast ett av de två av riksdagens miljömål som behandlar odlingslandskapet. Det andra "Hav i balans och en levande kust och skärgård" tar mycket tydligt upp miljö kvalitetsmålen kring det öppna odlingslandskapet i skärgårdarna.

Skärgårdarnas Riksförbund anser att detta miljömål hanteras bäst genom att man inför en nationell klass "skärgårdsbete" som kan rymma de särpräglade, magra, splittrade små betesmarkerna på öar utan fast landförbindelse. Detta skulle även lösa problemet med den idag valhända hanteringen av den regionala åtgärden "mosaikbete".

Klassade skogsbeten finns till stor del i skärgårdarna. Dessa magra beten har alltid haft sin betydelse i skärgården. Trots att det inte ser mycket ut, så har de ändå ett fodervärde och utnyttjas på många ställen en del av den totala betessäsongen. Ändringarna runt skogsbeten är oroande. Förutom att vi uppfattar att man nu tar undan stora arealer av skogsbete som tidigare faktiskt varit godkända av länsstyrelserna, så slår en lägre ersättning per hektar hårt för många bönder. Färre hektar och lägre ersättning leder vartefter till ökad igenväxning.

Hur hårt drabbas skärgårdarna?

Vår bedömning är att den nu föreslagna reformen kring betesmarkerna kommer att drabba skärgårdarna oproportionerligt hårt. Det finns faktiskt inte många hektar betesmark ute på öarna. Men vi bedömer att lönsamheten för att hålla dessa brukade i framtiden minskar drastiskt. Lönsamheten blir helt beroende på om markerna kan klassas med särskilda värden, mosaikmark eller skogsbeten. Övriga marker kan riskera att få växa igen. Vi begär att en speciell studie görs på tre länsstyrelser kring effekterna av förslagen. Lämpliga län att studera kan vara Stockholm, Kalmar och Västra Götaland med olikartade skärgårdsnatur.

Skärgårdarna har brukats under hundratals år. Det finns allt färre aktiva jordbrukare kvar och idag får samhället göra stora insatser för att på olika sätt hålla detta landskap öppet.

Skärgårdarnas extensiva betesmarker är mycket sårbara för förändringar. De gamla hagarnas träd och växtlighet har inte så lätt att etablera sig.

Behandla skärgårdarnas betesmarker med större respekt för att värna om ett unikt landskap av nationellt intresse.

Sankt Anna den 6 mars 2009

Anna-Karin Utbult Almkvist

Skärgårdarnas Riksförbund

Missjö 614 98 Sankt Anna

info@skargardarnasriksforbund.se

www.skargardarnasriksforbund.se